«Το νόημα» της Μαρίας Λαϊνά

«à la manière de Thomas Bernhard», δηλώνει ευθαρσώς η Μαρία Λαϊνά στο βιβλίο της *Το Νόημα* (εκδόσεις Καστανιώτη 2007), λες και ήθελε να προλάβει τους αναγνώστες ή/και τους κριτικούς Λογοτεχνίας ότι ναι, ναι, το ξέρω πριν από εσάς -όπερ σημαίνει πως έχω απόλυτη Συνείδηση- ότι καταγράφω και στήνω έναν διάλογο Ύφους και Ιδεών με τον κύριο Μπέρνχαρντ.

Εγώ, με τη σειρά μου, επέλεξα να καταγράψω δυο λόγια για τη Μαρία Λαϊνά ορμώμενος από αυτό το βιβλίο της γιατί θεωρώ ότι σε αυτό το βιβλίο της συμπυκνώνονται όλες οι «διαφορετικές» οπτικές της Γραφής της: Η Ποίηση, το Θέατρο και, ασφαλώς, η Πεζογραφία της.

Δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι η Λαϊνά υπήρξε μία αιρετική των Γραμμάτων. Και ήταν αιρετική των Γραμμάτων γιατί έλεγε τα πράγματα με το όνομά τους. Η Λαϊνά δεν μασούσε. Η Λαϊνά θα μείνει ή πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να μείνει στην Ιστορία του Γραπτού μας Πολιτισμού ως το σπάνιο εκείνο είδος Δημιουργού, εκείνο το εξωτικό ανθρώπινο ον ΠΟΥ ΔΕΝ ΦΟΒΗΘΗΚΕ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ. Δεν τις λείανε. Δεν τις εξωράισε. ΤΙΣ ΕΙΠΕ. Άμεσα, καθαρά, και με όλες τις πολλαπλές τους ερμηνείες και εκδοχές. Η διαύγεια του Λόγου της, δηλαδή της Σκέψης της, είναι αφοπλιστική.

Το νόημα είναι στην ουσία ο μονόλογος ενός αγανακτισμένου αφηγητή ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΤΑ. Ο Φρόιντ, η Αγία Γραφή, ο Κάφκα και δεκάδες άλλοι και άλλα μπλέκονται προκειμένου, μέσα από αυτό το μπλέξιμο, να ανιχνευθεί η πιθανή ύπαρξη κάποιου Νοήματος.

Ο σαρκασμός του κειμένου τσακίζει κόκαλα. **«...ναι, οικοδομεί και ανωοικοδομεί μέχρι αηδίας ο άνθρωπος για να βλέπουν όλοι οι άλλοι την αηδία την υπερυψούμενη που έφτιαξε...»** (σ.43). Μια σχεδόν ανυπέρβλητη, κατ' εμέ, στιγμή του βιβλίου είναι όταν τα βάζει με τον Κολόμβο. Ναι, με τον γνωστό Κολόμβο. Γράφει λοιπόν: **«...άσε που στην προκειμένη περίπτωση δεν μπορούμε να πούμε "ανακάλυψε" γιατί τα μέρη στα οποία είδε κι έπαθε να φτάσει, τα μέρη στα οποία ντε και καλά εννοούσε να φτάσει ο Κολόμβος κατοικούνταν ήδη από γηγενείς, τι ανακάλυψε λοιπόν;»** (σ.95)

Η υπαρξιακή ανησυχία της Λαϊνά για την Τέχνη -και, ναι, για την περί ης ο λόγος συγγραφέα η πολυφορεμένη φράση «υπαρξιακή ανησυχία» έχει απόλυτο λόγο καταγραφής-, πανταχού παρούσα στο κείμενο του Νοήματος.

Η φράση-ρητό πως **«...η Τέχνη προϋποθέτει μια καθυστέρηση ανάμεσα στο ερέθισμα και στην αντίληψη...»** (σ.77) θεωρώ πως είναι η πιο αποστομωτική απάντηση προς όλους αυτούς που,

εντελώς επιπόλαια, θεωρούν ότι χρέος του Καλλιτέχνη-Δημιουργού είναι να μιλάει και να «παίρνει θέση» ΑΜΕΣΩΣ μόλις συμβεί «κάτι».

Η ανάγνωση των πάμπολλων αναφορών που κάνει στην Ψυχανάλυση και τους Ψυχαναλυτές νομίζω πως δεν θα έβλαπτε και πολύ τους Ψυχαναλυτές και τους Ψυχαναλυόμενους -τωρινούς και δυνάμει αυριανούς. Παραδείγματος χάριν: **«Και σου λέει, καθισμένος απέναντί σου ή πίσω σου ένας άνθρωπος που αλλιώς δεν θα του έλεγες καλημέρα, καλημέρα δεν θα του έλεγες αν τον συναντούσες στο δρόμο, δεν θα είχες κανέναν απολύτως λόγο να του πεις καλημέρα, τουναντίον, αλλά κι αυτό κατά τας γραφάς, συνιστά πλεονέκτημα, ο ξένος εδώ, ο άξενος ξένος, είναι εύξεινος, σου λέει λοιπόν αυτός ο συνάνθρωπος απίστευτες απερίγραπτες κοινοτοπίες, λίγες όμως και γι' αυτό σημαίνουσες, λίγες και ίδιες…»** (σ.65)

Έννοιες όπως η Θρησκεία, η Αγάπη, οι Οικογένειες, οι Συγγραφείς, εννοείται πως διαπερνούν το έργο της με τον πιο ανατρεπτικό τρόπο: Τον τρόπο του Έρωτα, δηλαδή της απόλυτης Διάλυσης. Καλό είναι να μην ξεχνάμε όμως ποτέ ότι Διάλυση σημαίνει ΤΕΛΙΚΑ Ανανέωση.

Οι αυτοβιογραφικές της αναφορές συγκλονίζουν με την ευθύτητά τους: **«Το ότι έγραψα, ότι κατάφερα να γράψω ελάχιστα ποιήματα, μπορούμε να το θεωρήσουμε θαύμα – απαιτούσε πάντοτε εκ μέρους μου απίστευτη προσπάθεια και κόπο, αυτιστική μπορεί να πει κανείς προσπάθεια και κόπο»** (σ.13/14)

Υγ: Το συγκεκριμένο κείμενο σε καμία περίπτωση δεν συνιστά κριτική αποτίμηση του Έργου της Μαρίας Λαϊνά. Είναι απλά και μόνο κάποιες σκόρπιες σκέψεις, οι πρώτες σκέψεις που μου κατέβηκαν στο κεφάλι με αφορμή τον θάνατό της. Κι ένας ελάχιστος φόρος Τιμής -κάτι *«αντί στεφάνου»* ας πούμε- για την περίοδο 2003-2008 που κάπως τα έφερε η Τύχη και κάναμε παρέα. Από αυτήν την προσωπική μας επαφή κρατάω και μοιράζομαι δημοσίως ό,τι πιο πολύτιμο έχω στο μυαλό μου για τη Μαρία Λαϊνά: Συγγραφέας και Άνθρωπος δεν είχαν την παραμικρή μεταξύ τους Απόκλιση. Αν χρειαζόταν να την περιγράψω με τρία γράμματα, θα έγραφα ΑΑΑ, ήτοι: Αλήθεια, Ανυποκρισία, Αυτοσαρκασμός.

Λυπάμαι βαθύτατα που η Μαρία Λαϊνά πέθανε.

Της λύπης μου, όμως, υπερτερεί η Χαρά που η Μαρία Λαϊνά έζησε. Που η Μαρία Λαϊνά ΥΠΗΡΞΕ.